

**Konkurs przedmiotowy z języka polskiego
dla uczniów szkół podstawowych
4 lutego 2025 r. – zawody II stopnia**

Informacje dla ucznia

- W teście znajdziesz zadania różnego typu. W zadaniu z czterema odpowiedziami wybierz tylko jedną z nich. W innych zdecyduj o prawdziwości zdań. Zaznacz w dowolny, ale czytelny sposób każdą wybraną odpowiedź.
- Rozwiązania pozostałych zadań zapisz starannie w wyznaczonych miejscach.
- Czas pracy z testem wynosi 90 minut.

Powodzenia!

Tekst I.

Historia roweru jest niezwykle ciekawa. Jego prototyp¹ skonstruował prawdopodobnie francuski hrabia Mede de Sivrac w 1790 roku. Była to deska osadzona na dwóch równych kołach. Pojazd miał drewnianą ramę przypominającą konia i prawdziwe końskie siodło. Stanowił tak naprawdę rodzaj powozu. Z kolei w 1816 roku niemiecki baron Karl von Drais de Sauerbrun zaproponował swój wynalazek, czyli maszynę biegową, zwaną dreźjenką, a po polsku dreżyną. Jazda na niej polegała na odbijaniu się kolejno jedną i drugą stopą od ziemi. Obecnie ta zasada konstrukcyjna znakomicie sprawdza się w rowerkach dla dzieci. Pomysł von Draisa znalazł wielkie uznanie na przykład w Anglii – zainspirował twórców zabawki o nazwie hobby horse, czyli konik na kijku. Około roku 1818 dreżyny stały się w Niemczech niezwykle popularne. W 1855 roku pewien Francuz zajmujący się naprawą powozów otrzymał do reperacji właśnie dreżynę z niesprawną kierownicą. Jego syn, testując zreperowaną już maszynę, wymyślił dwa oparcia na nogi, a na polecenie ojca dorobił jeszcze mechanizm korbowy mocowany bezpośrednio do osi przedniego koła. Tak wymyślono pedały. Wkrótce wynaleziony został bicykl, który rozwijał się w niezwykłym tempie – powiększono przednie koło, aby móc szybciej się poruszać. Oba koła zaczęto obijać gumowymi krążkami w celu amortyzacji² wstrząsów. W pierwszym wyścigu na bacyklach, zorganizowanym w 1869 roku we Francji, do mety dotarło pięćdziesięciu z dwustu zawodników. Przednie koło pojazdu zwycięzcy miało 120 cm średnicy, a tylne – 40 cm. Bicykl był, niestety, maszyną ciężką i niezbyt zwrotną, dlatego wielu wynalazców głowiło się nad jego ulepszeniem. Wreszcie jeden z nich skonstruował rower, w którym łańcuch przenosił napęd pedałów na tylne koło. Pod koniec XIX wieku pojawiły się pierwsze systemy zmiany przełożeń, czyli przerzutki, dziś stanowiące standardowe wyposażenie rowerów. W latach sześćdziesiątych XX wieku zaczęto produkować rowery składane, zwane składakami, które wyróżniały się zmniejszonym rozmiarem kół i ramy, ułatwiającym transport oraz przechowywanie. U schyłku lat dziewięćdziesiątych w Kalifornii powstał pierwszy rower górski, obecnie jedna z najpopularniejszych odmian roweru na świecie. Jego przeznaczenie to jazda w trudniejszym terenie.

Nazwa *rower* pochodzi od nazwy angielskiej firmy, która zajęła się produkcją jednośladów. Poza tym w języku angielskim „rover” to określenie osoby wędrującej bez celu, włóczędzy, obłączywiata.

Warto pamiętać, że to właśnie rower, który dawno zdążył nam spowszednieć, miał wielki wpływ na rozwój techniki. Był pierwszą masowo produkowaną maszyną do transportu osobistego, bo jego zadanie polegało na ułatwieniu poruszania się jednostce. Rowerzysta oszczędza energię przede wszystkim dzięki siedzącej postawie, a przyspieszenie i hamowanie odbywa się sprawnie, ponieważ zależy od pracy najsilniejszych mięśni nóg. Mięśniom pleców z kolei pomagają mięśnie rąk. Rower stał się optymalnym przyrządem ergonomicznym³. Wiele naukowych opracowań dowodzi, że ludzie regularnie jeżdżący na rowerze mają

mniejsze skłonności do chorób, szczególnie związanych z układem sercowo-naczyniowym. Ponadto rower jest produkowany kosztem niewielu surowców i źródeł energii. Jako jedyny spośród środków transportu został uznany za przyjazny zarówno dla klimatu, jak i ochrony środowiska. W 2018 roku Organizacja Narodów Zjednoczonych ustanowiła 3 czerwca Światowym Dniem Roweru.

Oprac. na pdst: W. Kopaliński, *Opowieści o rzeczach powszednich*, str. 121-123,
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Rower#>
<http://rowery.zbooy.pl/histrow.html>

1 – prototyp: pierwowzór czegoś

2 – amortyzacja: łagodzenie wstrząsów w pojazdach

3 – ergonomiczny: dostosowany do fizycznych i psychicznych cech człowieka

1. Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do Tekstu I. (0-2)

1.	Bicykl miał koła nieznacznie różniące się od siebie wielkością.	P	F
2.	Zaletą składaków była możliwość jazdy w trudnym terenie.	P	F
3.	Przełomowym wynalazkiem w budowie rowerów okazało się zastosowanie łańcucha przenoszącego napęd pedałów na tylne koło.	P	F

2. Wybierz poprawne dokończenie zdania. (0-1)

W Tekście I. nie znajdziesz informacji o

- A. kolejnych wynalazcach.
- B. zagrożeniach wynikających z użytkowania roweru.
- C. ewolucji roweru.
- D. zasadach konstrukcji roweru jako środka transportu.

3. Napisz, który wynalazek przyczynił się do powstania zabawki zwanej konikiem na kijku. (0-1)

.....
.....

4. Wyjaśnij, co to znaczy, że rower to przyrząd ergonomiczny. (0-1)

.....
.....

5. Ostatni akapit Tekstu I. poświęcono przede wszystkim (0-1)

- A. wyjaśnieniu nazwy *rower*.
- B. zaletom roweru.
- C. roli Organizacji Narodów Zjednoczonych w popularyzacji roweru.
- D. budowie tradycyjnego roweru.

6. Napisz, jak nazywają się zamieszczane pod tekstem wyjaśnienia znaczenia słów. (0-1)

.....

7. Cytat z Tekstu I.: *Bicykl był, niestety, maszyną ciężką i niezbyt zwrotną, dlatego wielu wynalazców głowiło się nad jego ulepszeniem* to (0-1)

- A. zdanie złożone z podrzędnym dopełnieniowym.
- B. zdanie wielokrotnie złożone.
- C. zdanie złożone współrzędnie wynikowe.
- D. zdanie złożone współrzędnie łączne.

8. Dokończ zdanie. Nazwij część mowy. (0-1)

Wyraz *dlatego* z zacytowanego w zadaniu 7. zdania jest

9. Zapisz właściwe formy rzeczownika *rower*. (0-2)

dopełniacz, liczba pojedyncza:

celownik, liczba mnoga:

10. W którym z wyrazów pisownia „ż” jest zgodna z tą samą szczegółową zasadą, co zastosowana w wyrazie *krążki*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. (0-1)

- A. bagaż.
- B. żywotność.
- C. gżegżółka.
- D. wyposażenie.

11. Za pomocą jakiego formantu został utworzony poniższy wyraz pochodny?
Podaj nazwę tego formantu. (0-2)

rowerek –

Tekst II.

Rafał Alberti, *Ballada o rowerze ze skrzydłami* (fragm.)

Ja wiem, że on ma skrzydła.
I że nocami we śnie
przez jego koła srebrne
wiatr wiejąc głośnie szepcze.

Ja wiem, że on ma skrzydła.
Że gdy wzlatuje, śpiewa
przez sen, aż się otworzy
we śnie niebiańska ścieżka.

12. Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do Tekstu II. (0-1)

Zastosowana w wierszu animizacja potęguje dynamikę obrazu poetyckiego.	P	F
Podmiotem lirycznym wiersza jest rower wyposażony w skrzydła.	P	F

13. Wypisz z wiersza dwa przykłady epitetów. (0-1)

..... ,

14. Wyjaśnij znaczenie przenośni *wiatr wiejąc głośnie szepcze*. (0-1)

.....

.....

